

Ftiziatriya fanini o‘qitishning o‘ziga xos ayrim jihatlarini

Xusan Ibrogimovich Turdibekov

Samarqand davlat tibbiyot universiteti, Ftiziatriya va pulmonologiya kafedrasini,
t.f.n., dotsent vb

Sherzod Shavkatovich Eshmurodov

Samarqand davlat tibbiyot universiteti, Ftiziatriya va pulmonologiya kafedrasini
magistratura rezidenti

Islom Do‘stmurodovich G‘aniyev

Samarqand davlat tibbiyot universiteti, Ftiziatriya va pulmonologiya kafedrasini
klinik ordinatori

Annotatsiya: Davlat ta’lim standarti bo‘yicha talabalariga ftiziatriya fanini o‘qitishning o‘ziga xos xususiyatlarini aniqlash uchun biz ftiziatriya va pulmonologiya kafedrasini xodimlari tomonidan tuzilgan “Davolash ishi” ta’lim yo‘nalishi bo‘yicha ishchi dasturi va o‘quv-uslubiy majmuani tahlil qildik. Kafedrada qo‘llaniladigan o‘qitish usullarini baholadik.

Kalit so‘zlar: ftiziatriyani o‘qitish, davlat ta’lim standarti, kompetentsiya, ta’lim jarayoni, bilim, ko‘nikma, malaka

Some of the aspects of teaching phthysiology

Khusan Ibragimovich Turdibekov

Samarkand State Medical University, Department of Phthysiology and
Pulmonology, PhD, and Associate Professor

Sherzod Shavkatovich Eshmurodov

Samarkand State Medical University, of the Department of Phthysiology and
Pulmonology resident of the Master’s degree

Islam Dustmurodovich Ganiev

Samarkand State Medical University, Department of Phthysiology and
Pulmonology, Clinic resident

Abstract: To determine the specifics of teaching phthysiology to students according to the state educational standard, we analyzed the work program and the educational and methodological complex in educational areas compiled by the staff of the Department of Phthysiology and Pulmonology. The evaluation of teaching methods used for teaching phthysiology was carried out.

Keywords: phthisiology training, state educational standard, competence, educational process, knowledge, skills

Davlat ta'lim standartining kiritilishi mehnat bozori talablaridan kelib chiqadi. Universitet bitiruvchisiga endi faqat bilim olish etarli emas, shuningdek, ishga joylashishda o'z bilimlarini amalda muvaffaqiyatli qo'llashga yordam beradigan kompetentsiyalarni o'zlashtirishi kerak. Bugungi kunda ta'limni kompetentsiyaviy yondashuv asosida tashkil etish, o'qituvchi va talabalarning kompetentsiyalarini shakllantirish va muntazam tarzda rivojlantirib borish pedagogikaning djizarb masalalariga kiradi. Kompetensiya - o'quvchilarning ma'lum sohada samarali faoliyat ko'rsatishlari uchun ta'lim tayyorgarligiga oldindan qo'yilgan ijtimoiy talab. Kompetentlilik ko'p qirrali bo'lib, uning bir necha talqinlari mavjud. Kompetentlilik o'quvchi tomonidan tegishli kompetensiyalarga ega bo'lishni anglatadi. Kompetentlilik o'quvchida tarkib topgan shaxsiy sifatlar va berilgan sohadagi faoliyati bo'yicha to'plagan minimal darajadagi bilim, ko'nikma, malakalari va amaliy tajribalarini o'z ichiga oladi [28,29].

Maqsad: davlat ta'lim standartining talablarini hisobga olgan holda zamonaviy sharoitda talabalarga ftiziatriya fanini o'qitishning o'ziga xos xususiyatlarini aniqlash.

Materiallar va usullar. Tibbiyot oliygohi talabalari uchun ftiziatriya va pulmonologiya kafedrasida qo'llaniladigan o'qitish usullari tahlili o'tkazildi.

Natijalar. Ftiziatriya fanidan ishchi dastur davlat ta'lim standartiga muvofiq mutaxassisliklar bo'yicha asosiy kasbiy ta'lim dasturining bir qismidir. Sertifikatlangan mutaxassisni tayyorlashda kasbiy faoliyatning xususiyatlarini hisobga olish kerak. Mutaxassis tayyorgarlik ko'rayotgan kasbiy faoliyat turlarini hisobga olish kerak: profilaktika, diagnostika, davolash, reabilitatsiya, psixologo-pedagogik, ilmiy-tadqiqot.

Kasbiy faoliyat turlariga muvofiq mutaxassis professional muammolarni hal qilishi kerak. Profilaktik faoliyat sil kasalligining oldini olishga, dispanser nazoratini amalga oshirishga qaratilgan profilaktika va epidemiyaga qarshi choralarni o'z ichiga oladi. Diagnostik faoliyat - klinik va laboratoriya-instrumental tadqiqot usullari asosida kasalliklar va shoshilinch holatlarni tashxislash. Terapevtik va profilaktika faoliyati hamda shoshilinch holatlarda tibbiy yordam ko'rsatish muhimdir [1,2,3,21-27].

Kasbiy muammolarni sifatli hal qilish uchun bitiruvchi oliy ta'limning asosiy dasturini o'zlashtirish natijasida kompetentsiyalarni o'zlashtirishi kerak [1]. Kompetensiya bitiruvchilarning samarali kasbiy faoliyati va shaxsiy rivojlanishi uchun zarur bo'lgan bilim, tajriba va ko'nikmalarning dinamik to'plami sifatida qaraladi, talabalar uni ta'lim dasturining bir qismini yoki barchasini tugatgandan

so'ng o'zlashtirishlari va namoyish etishlari shart. Kompetensiya - mutaxassis UASHning muvaffaqiyatli faoliyati uchun bilim, tajriba va ko'nikmalarni qo'llash qobiliyati va tayyorligi. Universitetni tugatgandan so'ng, bitiruvchi davlat ta'lim standartida ko'rsatilgan kasbiy va umumiy madaniy kompetentsiyalarning ma'lum bir to'plamiga ega bo'lishi kerak [1,2,4-13,19].

Tibbiy-profilaktika, umumiy klinik va pediatriya fanlarini o'rganish natijasida bitiruvchida tibbiy xulq-atvor va klinik fikrlash asoslari shakllantirilishi kerak, bu kasbiy muammolarni hal qilishni va davolovchi shifokor faoliyati algoritmini qo'llashni ta'minlaydi [1,2,3,14-20,22,25].

Keling, ftiziatriya fanini o'zlashtirish jarayonida talaba egallashi kerak bo'lgan individual kompetentsiyalardan birini batafsil ko'rib chiqaylik.

PK-13: talaba sil kasalligini erta aniqlash, ularning natijalarini baholash uchun sil kasalligi rekombinant alergen Diaskintest (DST) bilan tuberkulin diagnostikasi va testini, shuningdek bolalar va o'spirinlarni flyuorografik tekshiruvlarini tashkil etish, ularning natijalarini baholash, ommaviy tuberkulin diagnostikasi natijalarini hisobga olgan holda BCG ni emlash va qayta emlash uchun shaxslarni saralash qobiliyatiga va tayyorgarligiga ega bo'lishi kerak.

Talabalar tomonidan ushbu kompetentsiyani o'zlashtirish talabalarga Mantu 2 TB PPD-L tuberkulin va diaskintest (DST) sinamalarini baholash metodologiyasini o'zlashtirishga imkon beradi, bu esa amaliy faoliyatda sil kasalligi uchun yuqori xavfli guruhlarni shakllantirish, sil kasalligini erta va o'z vaqtida aniqlashning kasbiy muammolarini sifatli hal qilishga imkon beradi.

Kompetentsiyalarni o'zlashtirish va ishchi dasturni amalga oshirishda mustaqil ish katta rol o'ynaydi, bu o'quv faoliyatining 1/3 qismini tashkil etadi (72 soat).

Mustaqil ish - bu talabalar tomonidan hech qanday yordamisiz, lekin o'qituvchi nazorati ostida vazifalarni bajarish (Mikelson R. M., 1940). Talabaning mustaqil ishi - bu talabalarning mustaqilligini shaxsiy sifat sifatida maqsadli shakllantirish va rivojlantirishga imkon beradigan o'quv ishining bir turi. U auditor (kontakt) va auditoriyadan tashqari turlarga bo'linadi.

Birinchisi o'qituvchi nazorati ostida olib boriladi va ma'ruzalar bilan taqdim etiladi, ya'ni nazariy materialni o'zlashtirish (36 soat) va amaliy mashg'ulotlar, bu erda bemor to'shagi ustida ishlashga, kasallik tarixi bilan ishlashga, bemorlarning rentgenogrammalariga, klinik tahlillarga, shuningdek vaziyat muammolarini hal qilishga ustuvor ahamiyat beriladi. Vazifalarni tuzishda shuni esda tutish kerakki, amaliy mashg'ulotlarda vaziyatli vazifalardan foydalangan holda talabalar malaka darajasini ko'rsatishlari kerak: bilish, bajara olish va o'zlashtirish. Vazifalar nazariy materialni birlashtirish uchun mo'ljallangan. Muammoni hal qilishda talaba patogenez va patomorfologiya, sil kasalligini aniqlash usullari to'g'risida bilimlarni ko'rsatishi kerakligini hisobga olish kerak. Kasallikning asosiy klinik belgilari va

sindromlarini ajratib ko'rsatish, tekshiruv natijalarini sharhlash, differentsial diagnostika o'tkazish, tashxisni aniqlashtirish uchun qo'shimcha tadqiqotlar hajmini belgilash, tashxis qo'yishdan oldin bemorni kuzatishda xatolarni topish, DTI uchun kimyoviy profilaktika va profilaktik davolanish ko'rsatkichlarini aniqlash. Shu bilan birga, tashxis qo'yish algoritmini aniq bilish.

Talabalarning darsdan tashqari mustaqil ishi mustaqil ravishda erkin tarzda talabalar uchun qulay soatlarda, ko'pincha auditoriyadan tashqarida amalga oshiriladi. Ftiziatriya fanining ishchi dasturiga biz mustaqil ishlarning quyidagi turlarini kiritdik: referat va taqdimotlar tuzish, mini-tadqiqotlar, ilmiy maqolalarni ko'rib chiqish-tahlil qilish, monografiyalarning qisqacha mazmuni, internetda ma'lumot qidirish, ijtimoiy so'rovlar. Talabani ushbu faoliyat turi fanning umumiy mehnat intensivligining 33 foizini tashkil qiladi. Talabalarning darsdan tashqari mustaqil ishi individual (guruhlarda) maslahatlar, suhbatlar, o'tkazib yuborilgan darslarni qabul qilish bilan birga amalga oshiriladi.

Fanni o'zlashtirish sifatini baholash ballar bo'yicha amalga oshiriladi va o'quv faoliyatini joriy nazorat qilish, talabalarni oraliq attestatsiyadan o'tkazish ("ftiziatriya" tsiklidan o'tgandan keyin test nazorati, kasallik tarixni yozish va himoya qilish, individual suhbat va klinik va rentgenologik muammolarni hal qilish, OTKI shaklida o'tkaziladi), bitiruvchilarning yakuniy davlat attestatsiyasi (test topshiriqlari, OTKI).

Xulosa. Ftiziatriyani o'qitishda Davlat ta'lim standartiga o'tish kompetentsiyalarni o'zlashtirishga, bitiruvchida tibbiy xulq-atvorni va kasbiy muammolarni hal qilishni ta'minlaydigan klinik fikrlash asoslarini shakllantirishga yordam beradi. Biroq, so'nggi yillarda ftiziatriya fanining mazmunini o'zgartirish kompetentsiyalarni shakllantirishga qo'shimchalar kiritishni talab qiladi, talabalarning mustaqil ishlarining rolini oshirish zarurligini belgilaydi, baholash tizimini takomillashtirishni talab qiladi, bu fanning o'quv-uslubiy majmuasining asosini tashkil etishi lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2017 йил 6 апрелдаги —Умумий ўрта ва ўрта махсус, касб-хунар таълимининг Давлат таълим стандартларини тасдиқлаш тўғрисидаги 187-сон Қарори //www.lex.uz

2. Бермус А.Г. Проблемы и перспективы реализации компетентност- ного подхода в образовании // Интернет-журнал "Эйдос". - 2005. - 10 сентября. - <http://www.eidos.ru/journal/2005/0910-12.htm>. - В надзаг: Центр дистанционного образования "Эйдос", e-mail: list@eidos.ru.

3. Лыгина Н. И. Деятельность преподавателя высшей школы: «нормы» качества, самоанализ, планирование / Н. И. Лыгина, Е. Ю. Чернова. — Новосибирск, 2009. — С. 46.

4. Маматова Н., Ашуров А., Абдухакимов В. (2022). Особенности течения туберкулеза легких у детей в сочетании с глистной инвазией. Журнал кардиореспираторных исследований, 2 (1), 74-77. <https://doi.org/10.26739.2181-0974-2021-1-14>

5. Маматова Н. Nafas olish tizimining sil kasalligini kompleks davolash samaradorligiga bedakvilinning ta'siri. Журнал кардиореспираторных исследований 1 (1), 77-80.

6. Национальный клинический протокол по ведению и лечению туберкулеза органов дыхания у взрослых, Ташкент 2023.

7. Приказ Министерство здравоохранения Республики Узбекистан №383 от 24 октября 2014г. «О СОВЕРШЕНСТВОВАНИИ ПРОТИВОТУБЕРКУЛЕЗНЫХ МЕРОПРИЯТИЙ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН».

8. «СВОДНОЕ РУКОВОДСТВО ВОЗ ПО ЛЕЧЕНИЮ ЛЕКАРСТВЕННО-УСТОЙЧИВОГО ТУБЕРКУЛЕЗА», Копенгаген: Европейское региональное бюро ВОЗ; 2019. Лицензия CC BY-NC-SA 3.0 IGO.

9. Турдибеков Х.И., Умарова А.А., Хайтова Н.М., Арипова Т.У., Петрова Т.А. Изучение сывороточного уровня иммунорегуляторных медиаторов при различных вариантах бронхиальной астмы с тяжелым течением // Иммунология. - Москва, 2008. - № 6. - С. 354-356.

10. Турдибеков, Х. Ташкенбаева, Э. Ёрбаев, Р. & Журабаева, Г. (2021). Исследование ассоциации полиморфных вариантов гена β 2-адренорецептора с бронхиальной астмой. Журнал кардиореспираторных исследований, 2(4), 41-44.

11. Турдибеков Х. И., Шеркулов Ш. Р., Низомов Б. У. БРОНХИАЛ АСТМА БИЛАН ОГРИГАН БЕМОРЛАРДА В2-АДРЕНОРЕЦЕПТОР GLN27GLU ОЛИМОРФИЗМИНИНГ КАСАЛЛИК БЕЛГИЛАРИ БИЛАН АССОЦИАЦИЯСИ //BARQARORLIK VA YETAKSHI TADQIQOTLAR ONLAYN ILMIY JURNALI. - 2022. - Т. 2. - №. 10. - С. 322-326.

12. Турдибеков Х. И. и др. ИММУНОГЕНЕТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ РЕГУЛЯЦИИ ТОНУСА БРОНХОВ //ББК. - 2013. - Т. 51. - №. 74.58. - С. 167.

13. Ходжаева, С., Маматова, Н., & Джаблаева, Д. (2011). Актуальные проблемы противотуберкулёзной помощи детям и подросткам. Журнал вестник врача, 1(02), 149-150.

14. WHO handbook for guideline development, second edition. Geneva: World Health Organization; 2014

(http://www.who.int/publications/guidelines/handbook_2nd_ed.pdf, по состоянию на 18 июля 2019 г.).

15. Guidelines for the programmatic management of drug-resistant tuberculosis, 2011 update.

16. Geneva: World Health Organization; 2011 (WHO/HTM/TB/2011.6; http://whqlibdoc.who.int/publications/2011/9789241501583_eng.pdf, по состоянию на 18 июля 2019 г.).

17. Doug Campos-Outcalt Screening for tuberculosis: Updated recommendations// Journal of Family Practice. 2017;66(12):755-757

18. European Centre for Disease Prevention and Control/WHO Regional Office for Europe. Tuberculosis surveillance and monitoring in Europe 2016. Stockholm: European Centre for Disease Prevention and Control, 2016

19. GBD Tuberculosis Collaborators. The global burden of tuberculosis: results from the Global Burden of Disease Study 2015. The Lancet 2019; published online Feb 21. doi: [https://doi.org/10.1016/S1473-3099\(17\)30703-X](https://doi.org/10.1016/S1473-3099(17)30703-X)

20. Turdibekov Kh.I., Holliiev R.H., Ziyadullaev Sh.Kh. Systemic cytokinoproduction in patients Bronchial asthma depending on the cliny-kopathogenetic phenotype of the disease. International journal of Pharmaceutical Research/ Jan. - Mar 2020/ Vol 12 / Issue 1/ P. 1222 - 1225.

21. Turdibekov Kh.I., Tashkenbaeva E.N., Ziyadullaev Sh.Kh., Ibragimov S.Kh. Association of Gln27Glu Polymorphism of the β 2-adrenoreceptor Gene with Specific Parameters of the Immunoregulatory Cytokine Cascade and IgE Production in Patients with Bronchial Asthma. Tuberculosis and Lung Diseases. 2022;100(9):34-39. (In Russ.) <https://doi.org/10.21292/2075-1230-2022-100-9-34-39>

22. Turdibekov X.I., Kim A.A., Pardayeva U.Dj., Kuyliyev K.U. Molecular genetic aspects of bronchial asthma formation and the importance of β 2-adrenoreceptor gene polymorphisms. Journal of cardiorespiratory research. 2023, vol 4, issue 3, pp.14-19

23. Turdibekov X. I. et al. Bronxial astmaning turli shakllarida immunologic ko'rsatgichlar tahlili //Science and Education. - 2023. - T. 4. - №. 2. - С. 214-219.

24. Turdibekov Husan Ibragimovich, Nizomov Bakhtiyor Urakovich, Toshnazarov Shuxratillo Mizamovich, & Turkmanov Ma'mur Matmusaevich. (2022). SOME MOLECULAR GENETIC ASPECTS OF THE FORMATION OF PREDISPOSITION TO BRONCHIAL ASTHMA. Web of Scientist: International Scientific Research Journal, 3(5), 1045-1050. <https://doi.org/10.17605/OSF.IO/7KTC4>

25. Turdibekov Husan, Nizomov Bakhtiyor, Toshnazarov Shuxratillo, Ibragimov Sanjarbek, & Jurabaeva Gulira'no. (2021). FEATURES OF CHANGES IN IMMUNE HOMEOSTASIS IN PATIENTS WITH BRONCHIAL ASTHMA.

Central Asian Journal of Medical and Natural Science, 2(3), 276-281.
<https://doi.org/10.17605/cajmns.v2i3.212>

26. TURDIBEKOV H., ZIYADULLAEV S., HOLLIYEV R. Significance of β 2-adrenoreceptor gene polymorphism molecular genetic mechanisms of formation of bronchial asthma //International Journal of Pharmaceutical Research (09752366). - 2020. - T. 12. - №. 1.

27. KH.I. TURDIBEKOV, R. KH. KHOLLIEV, SH.KH. ZIYADULLAEV. Systemic cytokine production in patients with bronchial asthma depending on the clinical-pathogenetic phenotype of the disease. International Journal of Pharmaceutical Research | Jan - Mar 2020 | Vol 1 2 | Issue 1. P.1222-1225

28. Orazova, F. O. (2024). TALABALARNING DIDAKTIK KOMPETENTLIGINI INTEGRATIV YONDASHUV ASOSIDA RIVOJLANTIRISH METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH. Academic research in educational sciences, 5(CSPU Conference 1), 806-809.

29. Yusubovich, D. E. (2023). O 'QUVCHILARDA KOMPETENSIYALARNI SHAKLLANTIRISH DOLZARB IJTIMOYIY-PEDAGOGIK MUAMMO SIFATIDA. Science and innovation, 2(Special Issue 5), 377-382.